

Komentarz egzegetyczny do tekstu: Obj 21,1-7

Ostatnia niedziela roku kościelnego (Niedziela Wieczności) – 20.11

Tłumaczenie:

1. *I zobaczyłem nowe niebo i nową ziemię.*

Bo pierwsze niebo i pierwsza ziemia przeminęły,

a morze już nie istnieje.

2. *Następnie zobaczyłem święte miasto, nową Jerozolimę,*

która schodziła od Boga z nieba,

przygotowana jak wystrojona dla swojego [przyszłego] męża panna młoda.

3. *Wtedy usłyszałem donośny głos z tronu(, który mówił):*

Oto mieszkanie/namiot Boga wśród ludzi,

i będzie wśród nich mieszkał,

a oni będą ludami jego,

i sam Bóg wśród nich będzie ich Bogiem.

4. *I otrze każdą łzę z ich oczu,*

i śmierci już nie będzie,

ani smutku,

ani krzyku (rozpaczy),

ani cierpienia już nie będzie,

[ponieważ] pierwsze (rzeczy) przeminęły.

5. *Następnie siedzący na tronie powiedział:*

Oto wszystkie (rzeczy) czynię nowymi.

I mówi:

Zapisz (to),

bo to są słowa wiarygodne i prawdziwe.

6. *I powiedział do mnie:*

Stało się.

Ja (jestem) alfa i omega,

początek i koniec.

Ja dam za darmo temu, kto pragnie, (napić się) ze źródła wody życia.

7. Zwycięzca odziedziczy to wszystko,
i będę mu Bogiem, a on będzie mi synem.

[...] – oznaczają wyrazy, których nie ma w tekście, ale przy tłumaczeniu na język polski należy/ można je dodać

(...) – wyrazy występują w tekście, ale można je pominąć ze względu na polską składnię (są zbędne)

Uwagi:

W przypadku całego Obj mamy bardzo bogatą historię tekstu – Obj 21,1-7 nie jest tu wyjątkiem, dlatego ograniczę się do wybranych lekcji odmiennych.

21,3: λαοι (laoi, ludy) występuje w części świadectw jako λαος (laos, lud) i wersja pierwotna jest trudna do rozstrzygnięcia. L.poj. lepiej odpowiada wyobrażeniom ST, ale liczba mnoga jest lekcją trudniejszą i lepiej poświadczoną, dlatego przy niej pozostaję.

μετ αυτων εσται αυτων θεος (met auton estai auton Theos; wśród nich będzie ich Bóg) – występuje w różnych konfiguracjach w tradycji tekstowej i trudno określić pierwotne brzmienie. Pozostaję przy wersji z kodeksu aleksandryjskiego, ponieważ ta wersja tworzy wyraźny paralelizm do poprzedzającego ją zdania podrzędnego („a oni będą ludami jego”).

21,6: γεγοναν (gegonan, stały się) w niektórych świadectwach ma postać γεγωνα (gegonon, stało się), γεγονασιν (gegonasin, stały się – klasyczna forma). Wybieram γεγωνα (gegonon, stało się), ze względu na poświadczenie i logikę tekstu.

Forma/Struktura/Kontekst:

Obj 21,1-7 nie stanowi zamkniętej jednostki – dopiero włączenie w. 8. pozwala widzieć w niej zamkniętą całość. Rozpoczyna się ona od widzenia, które jest odrębne od poprzedzającego je widzenia wielkiego białego tronu i sądu w 20,11-15. Od Obj 21,9 zmienia się lokalizacja i temat – jest to opis ukazania wybranki Baranka. Werset 8. 21. rozdziału dookreśla co stanie się z tymi, którzy nie będą mieli prawa wejścia do nowego Jeruzalem i kontynuuje linię demarkacyjną. W tym nowym, świętym mieście nie będzie nie tylko śmierci i trudnych doświadczeń, ale również osób czyniących zło.

Obj 21,1-8 jest fragmentem ostatniej dużej części księgi, która opisuje upadek wielkiej nierządnicy, Babilonu (17-18), radość w niebie, przyjazd jeźdźca na białym koniu i zwyciężenie bestii oraz fałszywego proroka (19), a następnie tysiącletnie królestwo, ostateczne zwyciężenie szatana oraz scenę sądu (20). Po analizowanym tekście następuje szczegółowy opis wybranki Baranka, nowego Jeruzalem (21,9-22,5) oraz podsumowanie i przesłanie całej księgi (22,6-20).

Obj 21,1-8 stanowi przeciwieństwo do opisu miasta królującego nad ziemią, przedstawionego jako wielka nierządnicza (17).

Obj 21,1-8 to scena widzenia (1-2) oraz audycji (3-8), która objaśnia widzenie. Scena widzenia składa się z dwóch części – wizji nowego nieba i ziemi oraz wizji nowego Jeruzalem. Pierwsza audycja to donośny, ale nieokreślony głos z tronu (3-4), a kolejna to słowa Boga, siedzącego na tronie. Pierwsza audycja opisuje wyjątkowość świętego miasta, nowego Jeruzalem, gdzie Bóg mieszka wśród ludzi, a śmierć i cierpienia należą do przeszłości. Druga audycja wskazuje na finalny wymiar Bożego działania, widoczny w nowym stworzeniu, oraz na cel wizji – autor ma ją zapisać, ze względu na jej ważność. D.E. Aune dzieli Obj 21,1-8 na dwie paralelne części – pierwsza złożona z wersetów 1-4 i druga 5-8. Zwłaszcza podział pierwszej części wydaje się pomocny w zrozumieniu jej struktury (D.E. Aune, WBC, t. 52C):

A. Nowa ziemia i nowe niebo (1a)

- B. Pierwsze niebo, ziemia i morze przeminęły (1b)
 - C. Morza już nie ma (1b)
 - D. Święte miasto zstępuje z nieba (2)
 - D'. Bóg mieszka wśród ludzi (3-4a)
 - C'. Śmierci już nie ma (4b)
- B'. Pierwsze rzeczy przeminęły (4b)
- A'. Bóg czyni wszystko nowym (5a)

Znaczna część fragmentu 21,1-7 to mowa niezależna – zapis niebiańskiej komunikacji, do której autor Obj miał dostęp. *Kainos* (nowy) i *protos* (pierwszy, wcześniejszy) są najczęstszymi określeniami, które występują w tekście, wskazując na kontrast nowego świata w wizji do znanego świata. W wersetach 3-5a. napotykamy na słownictwo podkreślające charakter nowego Jeruzalem – mieszkania Boga, przestrzeni przeżywania obecności Boga, w którym nie będzie śmierci, smutku, krzyku, cierpienia. Werset 5b zawiera jedyną formę trybu rozkazującego *grapson* (zapisz), skierowaną do narratora. Werset 6 i 7 są również komunikatem skierowanym do narratora, zawierającym zarówno komentarz wydarzeń, jak i wezwanie zachęty (słownictwo związane z potrzebami życiowym, jak i nagrody w kontekście walki).

Komentarz:

w.1. Formuła wprowadzająca widzenie – *kai eidon* (i zobaczyłem) pojawia się łącznie 33 razy w Obj, począwszy od Obj 5,1. Treść widzenia wydaje się najwyraźniej nawiązywać do Iz 65,17 i 66,22 (zwłaszcza wersji greckiej), gdzie znajdujemy zapowiedź stworzenia nowego nieba i nowej ziemi. Nowe niebo i nowa ziemia nie zostają dookreślone, poza kontrastem względem pierwszego nieba i ziemi, które przeminęły. Jest to wyraźne wyobrażenie nowego stworzenia, a nie tylko odnowy stworzenia.

Zaskakuje odrębne podkreślenie braku morza w nowym stworzeniu, które niełatwo wyjaśnić. Przekonujące wydaje się odwołanie do morza jako rzeczywistości niebezpiecznej, nieokielzanej, nieprzewidywalnej. W Cesarstwie Rzymskim uprawiano żeglugę morską, co wiązało się z większym ryzykiem natknięcia się na burze i sztormy. Wiadomo również, że zatonięcia statków i katastrofy morskie nie należały w starożytności do rzadkości. Brak morza oznaczałby likwidację żywołu, nad którym człowiek nie jest w stanie panować ani dać sobie z nim rady. W Obj 20,13 morze stanowi przestrzeń, gdzie znajdują się umarli. Nieprzypadkowo w niektórych wyobrażeniach żydowskich Szeol, kraina zmarłych, znajdował się na dnie morza.

w.2. Kolejna wizja przedstawia święte miasto – nową Jerozolimę. Należy mieć w pamięci, że poprzednio opisywanym miastem był Babilon z Obj 20,18, miasto symbolizowane przez prostytutkę, miasto wielkie, które panuje nad królami ziemi. Nowa Jerozolima w kontraście do Babilonu jest zaprojektowana i stworzona przez samego Boga – dlatego zstępuje z góry i nie ma nic wspólnego z opisywanym wcześniej ziemskim miastem. Zostaje ona porównana do kobiety w dniu jej ślubu, tzn. w tym dniu, w którym kobieta jest najpiękniej przystrojona i olśniewa swoją urodą.

Należy pamiętać, że w wyobrażeniach judaizmu Jerozolima ze Świątynią Jerozolimską stanowiły centrum świata. Wizja świętego stanowiłaby wtedy przedstawienie tego, co ma centralne znaczenie w nowym niebie i nowej ziemi, co jest w ich centrum.

w.3. Od tego wersetu rozpoczyna się pierwsza audycja – nie jest jasne, kto woła donośnym głosem od tronu, który jest stały elementem scenerii nieba w Obj. Wspomniany głos o Bogu wypowiada się w trzeciej osobie, więc może chodzi o jakąś istotę anielską, która objaśnia autorowi Obj widzenia i wydarzenia – podobnie Obj 10,4.

Podmiot pierwszego zdania audycji i pierwsze orzeczenie w tekście mają ten sam rdzeń – *skene* (namiot, mieszkanie) oraz *skenosei* (będzie mieszkać, będzie przebywać w namiocie). Można dopatrzeć się tutaj nawiązania do sanktuarium. Jednocześnie Jerozolima wraz ze świątynią była traktowana jako miejsce, gdzie przebywa Bóg Izraela, gdzie można go było doświadczyć. Położenie akcentu na zamieszkiwanie Boga wśród ludu wydaje się bardzo bliskie Ez 37,26-27 (zwł. 27). Nowe Jeruzalem jest definiowane przede wszystkim jako miejsce / przestrzeń bliskości Boga i ludzi, przestrzeń szczególnego przeżywania więzi pomiędzy Bogiem a ludźmi.

w.4. Stanowi powtórzenie Obj 7,17, jak i jest nawiązaniem do Iz 25,8; 35,10; 65,16-19. Werset 4. wyjaśnia na czym będzie polegać wyjątkowość tego nowego przeżywania obecności Boga wśród jego ludu. Sam Bóg otrze każdą łzę, tzn. zneutralizuje każde cierpienie i smutek. Więcej, czytamy w dalszej części o czterech negacjach, wskazujących, że to, co czyniło życie człowieka na ziemi ciężkim i trudnym, nie będzie obecne w nowym Jeruzalem. Podkreślenie, iż nie będzie już śmierci jest nawiązaniem do opowiadaniu o raju w Rdz 1 i 2, pierwotnej kondycji człowieka i jego więzi z Bogiem.

Mowa niezależna zostaje podsumowana zwrotem analogicznym do 21,1b. Nowe stworzenie zastępuje stare, nowy porządek życia i świata zastępują stary. Tak jak zmiany mają nastąpić w skali makro – nowe niebo i nowa ziemia, tak również w skali mikro – nowym przeżywaniu życia bez cierpienia, smutku i krzyku. Wizja nowego nieba i nowej ziemi, w których centrum znajduje się nowe Jeruzalem oznaczają, iż Bóg tworzy wszystko na nowo, a stary porządek przestaje istnieć – *ta prota apelthan* (pierwsze rzeczy przeminęły).

w.5. Werset piąty wydaje się zamykać główny ciąg narracyjny księgi – przemowa samego Boga, może za wyjątkiem Obj 1,8, jest wydarzeniem wyjątkowym w Obj. Pierwsze stwierdzenie jest niezwykle bliskie Iz 43,19. Bóg jest tym, który tworzy nowe, który nie stracił potencjału ani mocy stwórczej.

Zwrot skierowany do narratora wydaje się odnosić do całej księgi, nie tylko do wizji nowego nieba, ziemi i Jeruzalem. Podkreślenie pewności i wiarygodności słów, czyli objawienia, implikuje obecność innych, niewiarygodnych i niepewnych objawień.

w.6. *gegona* (stało się) wskazuje moment zrealizowania boskiego planu Następnie czytelnik napotyka na autodeklaracje Boga. Pierwsza z nich to znana formuła, nawiązująca do pierwszej i ostatniej litery alfabetu greckiego (alfa i omega) – podobnie Obj 1,8 i 22,13 (autodeklaracja Chrystusa). Alfabet jest związany z komunikacją. Drugi wyraża w zasadzie to samo, posługując się określeniami czasu – początkiem i końcem. Zwłaszcza w kontekście księgi Obj, która opisuje trudny los chrześcijan i najprawdopodobniej była pisana w okresie prześladowań, podkreślenie, że to Bóg jest końcem, że do niego należy ostatnie słowo, ma charakter pocieszający.

Ostatnie wypowiedzenie wersetu 6. przedstawia Boga jako tego, który za darmo daje dostęp do wody życia – w Obj 7,17 to Baranek prowadzi ludzi do źródeł żywych wód. Obj 22,6 podkreśla, że to Bóg jest tym, który daje za darmo dostęp do wody życia, do zbawienia. Nawiązuje jednocześnie do Iz 55,1. Ten motyw powraca na samym końcu Obj – 22,17 jako przesłanie do czytelników.

w.7. *ho nikon* (zwycięzca) to określenie analogiczne do powtarzanego w listach do kościołów z Obj 2 i 3. Zwycięzca to ten, kto wytrwa w czasie prześladowań i doświadczenia przeciwności.

W Biblii hebrajskiej Bóg nazywa Izrael swoimi dziećmi. Obj 21,7 jest formułą przymierza, w ramach którego Bóg i lud są sobie bliscy jak najbliżsi krewni – ojciec i syn.

Grzegorz Olek